

HÁTÁRSZÉLI

POLITIKAI HETILAP

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP REGGEL 7 ÓRÁKOR.

Felolós szerkesztő
MAGYAR BÁLINT.

Szerkesztőség: Rákóczi-ucca 3. sz. Kiadóhivatal: Teleky-ucca 5 sz.

ELŐFIZETÉSI ÁR

nelyben házhoz szállítva, vidékre postán küldve:
Egész évre . . . . . 28 K | Nygyedvre . . . . . 7 K
Félévre . . . . . 14 K | Egyes szám . . . . . 60 f.
Külföldi előfizetéseknél a postabér megterítését kérjük
Hirdetés díjazásán szerint. — Nyilletter a lapban 80 f.

A hirdetés és a feliratos írások előre fizetendők.
TELEFON SZ: 37.

UJSÁG

SZILÁNKOK.

IRODALMI FENEGYEREKEK, kipárnázott izomzatú sajtó-attéták képzett súlyú üres frázis-súlyzókkal dobálóznak a „Közlöny” című sajtó-vurstliban. Tőlünk ugyan csinálhatnak akármit. Csűrhetnek-csavarhatnak, írka-firkálhatnak, gyanúsíthatnak, rágalmazhatnak, gyakorolhatják a ghettoi rabulisztika nekik való mesterséget; minket ugyan meg nem félemlítenek és le nem térítenek arról az utról, melyen az itteni keresztény magyarság érdekeinek szolgálatában elindultunk. A felébredt kereszténység életereje nagyobb akadályokon is keresztül fog gázolni; mint a Közlöny papirbarrikádjá. Irodalmi leninfiuk gáncsvetései mi nem botlunk bele. A mi nekilendülésünk mögött sziklaszilárd őserős és élet-öztön dolgozik és a mi dacos elszántágunk dübörgő léptekkel halad a jövő felé, amely a keresztény magyarság reneszánszát is jelenti — Nem esodálkozunk azon, hogy egyesek szellemi eltorzultságukban képtelenek megérteni ezen öntudatnak elemi megmozdulását és a maguk cinizmusának iszapjával dobálják meg azt, amit soha sem fognak tudni felogni. Az erkölcsi tő fenék aljáról vádolják meg a tiszta levegőjű magyar sajtót. Elhisszük, hogy a béka nem tudja megérteni és örökké irigyelni fogja a madárszárnyak csattogását a levegőben és tőlük sem várhatjuk, hogy hirdetői és követői legyenek annak, aminek üldözéséből és gunyolásából keresték meg a mindennapi bakravalójukat.

*

„LÁBNYOMOKAT” című, mult számunkban megjelent szilánkunkra a radikális berkekben hatásvadászó puffogatás keletkezett. A meglepett lepisuskások ijesztő-pisztolykóbbal adott személyeskedő frázisokat durrogattak. Egy nagyokat durranó, de annál kevesebb magot tartalmazó cikkében a „Közlöny” valamelyes vádat, mint a H. U. vadját emlegeti az említett szilánkunkkal kapcsolatban. Mikor meglepetésünkből magunkhoz térünk, utánanéztünk a dolognak és megállapítottuk, hogy ebben a szilánkunkban csak a büntudat vagy pedig az üldözési mániában szenvedők találhatnak vádat. Érthetetlen tehát, hogy milyen oknál fogva gondolta a „Közlöny” az irodalmi zsűri összehívását és milyen vádat akart ezzel megdönteni. — Ezen szilánkunkat *Fülöp Árpád* ur írta és az ő munkájának értékét kétségbevonni még a „Közlöny” illusztris irodalmárjának sincs joga, mert a kukac még általánosságban sem hiheti, hogy ha befurja magát a tölgybe azt megdöntheti. — Arra a bizonyos irodalmi zsűrire vonatkozólag ezek után pedig az a véleményünk, hogy dr. Gáti és dr. Reisman, — bár egyébként semmi kifogásunk sincs ellenük — úgy sem mint ügyvédek, úgy sem mint lapszerkesztők és külön-külön úgy sem mint szociáldemokrata vezér és bolsevik sajtó-ügvi megbízott, de még úgy sem mint magán-emberek, nem hivatottak arra, hogy *Fülöp Árpád* irodalmi működését felülbíráják.

(gaar-nix)

Köztársasági és monarchikus államforma.*

A köztársasági államformát a monarchikus államforma büneitől való irtózás és az állambölcselek lelkes igyekezete tökéletesebb államforma iránt — terelte az érdeklődés központjába a modern államéletre való átmenet korszakában.

A tömeg ösztönéletét él. Ösztönei könnyű és zavartalan kihasználásért lelkesedik, tetszenek neki tehát oly tanítások és elvek, amelyek minél több ösztönkiegítést, sőt szabad tobzódást engednek meg minél kevesebb áldozathozatál vagy megfegyelmezés mellett. Már pedig az emberi társadalmak, az államok éppen azon szilárd alapokon épültek, hogy a nyers ösztönember — ösztönei szabad csapongását erkölcsi törvények gyakorlásával megfegyelmezze egészen a többi embertárs hasonló céljai elérhetőség és saját ösztönei egészséges és természetes működtetéséig.

Főleg azonban a köztársasági államforma mellett könnyű az elvek oltóldódása. Csak a tö-

töli ki a felsőbb társadalomnak kereteit: jelszava minden tehetségesnek és kiválóságnak, szabad az útja felfelé a legmagasabb társadalmi polcozig. A köztársaság demokráciája az emberi egyenlőség tetszetős jelszaván épül. A kiválás és emelkedésnek nincsenek erkölcsi kritériumai, csak esetlegességei. Aki bármi uton vagyonra tett szert, aki bármi uton a nép kegyét megszerzte magának, az előtt nyitott az út az állam főpolca magasságáig. Nem kizárólag a munka, az erkölcs tartalom, az emberi kulturakiválóság az emelkedés emeltüti, de oly üres, tartalom nélküli külsőségek, mint a megszerzett pénz és a megszerzett népkegy.

Mindketőnek kárát látja egyedül a néptömeg, mert a pénzhasznában a munka-műhelyhez kötött feltelesen hátrányban él a felette táncolók és rajta taposó pénzhasznalókkal szemben, az ő ösztöneinek helytelen irányokba való terelésével megfosztják őt nyugalma és emberi boldogsága derűs alapjaitól, tömegerejét megvonja az ideáloktól csak azért, hogy rendelkezésére boacsássa azon önző demagógoknak, akik az ő megvakításánál és megtevesztésénél közreműködtek. Visszatér tehát a modern államélet alapjaitól a középkori államéletbe, amidőn a tömeg önző kiváltságosok által kihasználtatott. Csakhogy most a kihasznalók modernizálódtak, a fejlődő korhoz és államélethez hozzáalkalmazkodtak, elrejtőztek a kort mozgató jelszavak mögé, lényegében a modern államélet művészi szövövényének Achilles pontjain modern rablólovagként elhelyezkedtek, hogy váraikból folytassák eredményes manővereiket a békén és munkában élő néptömegek kincsei ellen.

Monarchiában ezzel szemben a demokratikus haladás és fejlődés következetes kiépítése lehető, mert uralkodóháza előbb-utóbb felismerve a kor szellemét, a népek millióinak törekvéseit, szíriktént áll az államélet élén, amelyen megtörnek az államélet gyengítésére és az állam szilárdasága rovására működő önző részgyekezetek, sőt a tömegöztönigyekezetek.

A köztársasági államélet pártokat és érdekcsoportokat, mint láttuk, főleg a kapitalistákat dobja felszínre. Ezek az uralmi korszakot saját céljaikra és nem a nemzet egyetem javára alaposan kihasználni igyekeznek, mert tudják, hogy uralmi idejük megszámlált és rövid ideig tartó lehet.

Monarchiában az államfő körül további szíriktént áll a mindenkori és folyton alulról fel-felissülő, újjászülötő felsőbb társadalom, mely kellő szellemi kiépítettséggel, elég belátó altruizmussal rendelkezik ahhoz, hogy az állam organizmusát élő valóságának lássa és aszerint berendezzen élen és urálja az államéletet. Ez intelligens és nagyobbára vagyonos, állandó társadalom levették már a felelő török vagyonos- és érdekhajszását és kielégített ambíciókkal nyugodtan és tárgyilagosan iteli meg helyzetét és aszerint irányítja cselekedetét. A köztársasági állam vezetéséhez szükséges korszakok sára alkalmas is. Az emberiség története az államok érdekében is szükség van ily államokra, művelt és jómodu társadalmakra, nevezhetjük, ha úgy tet-

Mert a köztársaság más demokráciát mutat, mint a monarchia. A monarchia demokráciája a közös alapon, a népből táplálkozottan kiválóival

* Dr. Nagy Józsefnek a „Modern államélet új irányai” című könyvéből

szik, történelmi társadalmaknak, mert valójában ezek építik a nemzetek történelmét és ők akadályozzák meg, hogy kalandorok, éretlen társadalmak kerüljenek az állam élére.

A köztársasági és monarchikus államélet az alapvető különbségeinek ébredt tudatára a nemzetközi kapitalizmus

Láttuk, hogy a monarchikus demokrácia nem ül fel oly könnyedén jelszavaknak, hogy a monarchikus demokrácia tömegei helyes és igaz elvek szerint szolgálták államukat, lelkesedéssel az utolsó kétségbeesésig.

A nemzetközi kapitalisták elárulták mit várnak ők a köztársasági demokráciának általános bevezetésétől? T. i. zavartalan kétségessé nem tett uralmukat az összes népek verejtékei fölött. Hogy ezt elérhessék, az egyedüli demokratikus modern monarchiát, amely a tökéletes modern államélet felé a legszebb fejlődésben volt, dinasztiaúttal együtt le kellett rombolniok.

Ily kilátások és állampolitikai leszűrődések mellett kívánatos hazánkban* köztársasági államformát intézményként kívánni, amely talán csak ókori, apró városi görög államokban vált be állítólag? Oly egységesen magyar a mi államterületünk, oly műveltek széles néprétegünk, hogy a köztársasági államforma lehetősége kézen fekvő volt, dacára a nagy köztársasági államokból leszűrhető tapasztalatoknak? Hihették ezt a köztársasági reformereink? Tulzás, szenvedelem, politikai rövidlátás, sőt vakág irányította a pártalakulatokat? Avagy rosszhiszeműség? Nehezen hihető. A múltakban és jelenekben ez eszme a nemzet érdekei ellen szolgálható csak.

Amerika köztársasági elhelyezkedésének bajaira és nehézségeire csak akkor fog rájönni, ha a megélhetés, érvényesülés és munkaalkalmak csatornáit felitoldnak és megindul a komoly küzdelem a kenyér után, vele a tiszteletes munkagyerekeket garanciáinak megteremtése. A milliárdosok hazájában a nép ráfog jönni arra a feneketlen korrupcióna, amelyet egy köztársasági államforma eltakarni és fenntartani csak ideig-óráig tud.

— A Kath. Legényegylet közgyűlése engedély meg nem érkezése miatt — ismét elmarad.

Az iskolaügy

foglalokoztatta az elmúlt egész heten városunk és környékének főképen magyar lakosságát, — azért főképen a magyar lakosságot

A trüffi referens intézkedése, mely szerint a magyar szülőknek külön értekezletre hívták meg, ezer és ezer agy gondolat indította meg és még olyanokat is az iskolaügyről való eszmecsereére indított, akik a tavaszi és nyári hasztalan reménykedések és a r. kath. iskolaszéknek ősi pusztába hangzott memoranduma után ezen a téren is már-már a fájdalommal is gyilkosabb nemtörődömségnek kezdtek belsejükből helyt adni. Az értekezletre való előkészületekkel olyan folyamat indult meg, amely — amint annak történnie is kellett — nem fejlődött be az értekezleten, legalább is a magyar szülők részéről nem. A megbeszélések már tárgyalásokká bővültek és amidőn e sorokat írjuk, talán már sok olyan meg is történt, amit eredménynek mondhatunk, bárha közelebbit még nem írhatunk. Mindenesetre beszámolunk az eddig történetekről, de az anyag nagysága miatt részletesebben csak a magyar szülőkkel való tárgyalást ismertetjük, mint ahogy tulajdonképen csakis a hétfőn délelőttre meghívott magyar szülők jelentek meg ott impozáns nagy számban; az orosz szülők közül vasárnap d. e. mindössze 35-tel, a szlovák szülők közül pedig mintegy 80-nal tárgyalt Pešek referens. Az orosz és szlovák szülők különben sem tudtak volna annyit kérni, amit már előre is biztosra nem vehettek volna, gyűléseik így nem is voltak igaztók.

A magyarok gyűlése

— amint már jeleztük — igazi, nagy, hatalmas megnyilatkozása volt a belső kívánságnak és

egységes erőnek. Mintegy 4000 ember gyűlt össze leginkább a város polgáraiból, de környékbeli falusi emberekből is. Nem kellett ez alkalomra külön kényeskedő szónokokat felkérni, szónoka volt ott ugyanazon egy követelésnek minden ember s minden szó.

Ilyenkor ki-kitört a legőszintőbb belső hang, az értekezlet második fele folytonos közbeszólásokkal telt el, míg végül is — dolga-végzetlenül osztottak szét a szülők és a hivatalnokok. De hogyha mégis lesz valami eredmény, annak e zavaros, izgalmas értekezlet vette meg alapját a maga bátor, szókimondó négyezer emberével, azok argumentumaival, a beszédek erőlyes tónusával, amint ezt az alábbiakban éreztetni fogjuk.

A statisztika.

Az értekezlet megnyitása és dr. Kerekes Istvánnak a dolog lényegére tett azon általános kijelentése után, hogy a magyar szülők gyermekeiknek magyar nyelven való tanítását, a magyar iskolák visszaadását és a magyar tanárok visszahelyezését várják, — dr. Korláth Endre volt vm. ügyész mondotta el beszédjét. A beszéd dr. Kerekes expozíciójának statisztikai alapokon való megindokolása volt.

A magyarság követeli, hogy az állami iskolákban a magyar tanulók magyar osztályokba osztassanak be s mivel 200-nál több magyar elemi iskolára utalt gyermek nincs is beírva, kéri, hogy anyni magyar osztály állíttassék fel, hogy ezek is beiratkozhassanak. Kívánatosnak tartja ezenfelül a magyarság azt is, hogy a r. k. fiúiskolából és az izr iskolából a hatóság sürögösen távolítsa el a katonákat és adja vissza azokat a tanítás céljaira.

Ugyanezen összeírás alkalmával Ungváron 710 11—14 éves tanköteles találtott. Ezek közül 671, tehát 94,5% a magyar anyanyelvű. Van ezenfelül 24 szlovák, 3 ruszin, 11 német és egy zsidó tanuló.

Az eddigi megállapítások szerint Ungváron a 11—14 éves tankötelesek 75%-a a középiskolába, polgáriba járt, 25%-a pedig részben iparos- és kereskedő-tanonc, részben pedig csupán az állami iskolák mellett szervezte volt gazdasági ismételő-iskolákba járt.

A 710 tanuló közül 533 és ezenfelül a 10—11 évesek közül 188 járna rendes körülmények között polgári iskolába és gimnáziumba, összesen tehát 725. Ezenfelül van Ungváron 14 évet meghaladó olyan tanuló, aki közép- vagy szakiskolába járna (kereskedelmi iskola, képezde) 270 és így összesen 991 olyan tanuló van Ungváron, aki középiskolába járna rendes körülmények között. Ezek 94,5% a magyar anyanyelvű. Jelenleg ezeknek csupán 25%-a jár iskolába, míg a 75% az utcákon sétál télenül.

A főgimnázium eddig a legnépesebb gimnáziumok egyike volt. Tanulóinak száma az utóbbi években majdnem a 600-at érte el. Jelenleg 170 tanulója van, meg pedig nagyobb-részt idegen.

Követeljük, hogy a főgimnáziumban sürögösen állíttassanak fel párhuzamos osztályok magyar tanulók részére, hogy ezek még most beiratkozhassanak és tanulmányaikat folytathassák.

Követeljük, hogy tisztán magyar tannyelvű állami polgári fiú- és leányiskola állíttassék fel, melynek igazgatója és tanárai képesített és magyarul jól beszélő egyének legyenek.

Mivel pedig Ungváron eddig magas színvonalú iparos- és kereskedőtanonc-iskola is volt, mely jelenleg szünetel, kérjük, hogy sürgősen állítsák fel, illetve juttassák életre ezeket az iskolákat és azokban a tanítási nyelv magyar legyen.

A szlovák polgári fiú- és leányiskola jelenlegi igazgatója, valamint a főgimnázium volt igazgatója és tanári karának egy része nem tud magyarul. Ezek tehát magyar anyanyelvű tanulókat sem nem nevelhetnek, sem nem taníthatnak.

Masaryk és Srobár ismételen hangsúlyozták, hogy a magyar gyermekeket saját anyanyelvükön kell tanítani s így az itteni magyarság csak azt kéri, amit ők is szükséges.

Az óvodák kérdése.

Korláth beszédje után a referens azt kívánta, hogy az egyes iskolafajok kérdését külön-külön tárgyalják. Az óvodakérdés lévén az első, erre nézve azonnal kijelenti, hogy a városban lévő négy áll óvoda közül egyik sem lehet magyar óvoda, a két felekezeti azonban igen. Álláspontját a referens eleinte azzal próbálja indokolni, hogy az állami óvodákba szegény szülők gyermekei járnak, azok pedig szlovákok és ruszokok, mert e városban a magyarok azok, akik jobb módban — Hrdina tanfelügyelő helyesbítése szerint — jobb „szellemi” módban élnek. A referens ténybeli tévedését többen feltárták, köztük maguk az óvonók is, de a referens nem tér el kimondott állásfoglalásától és most már egy cseh törvényre hivatkozik, mely szerint Csehországban az óvodába való járás nem kötelező, és az csak a szegény gyermekek számára főtartott intézmény. Ezzel azt karta mondani, hogy ha nem akarják a magyar szülők gyermekeiket szlovák vagy ruszin óvodába járattatni, akkor tart-

* A könyv magyar földön jelent meg.

sák otthon. Gaar Iván felszólamlása következett most; hivatkozott arra, hogy itt nem érvényesek a cseh törvények, itt még a magyar törvények vannak érvényben és ezek szerint kötelező a 3-6 éves gyermekek óvodába küldése. Eszerint a magyar szülők is kötelesek gyermekeiket óvodába küldeni, így az államnak kötelessége továbbra is föntartani azokat a magyar óvodákat, amelyekre eddig szükség volt. Majd ha itt nem lesz már érvényben a fenti magyar törvény, akkor lehet másképpen is, de addig nem. A referens — mindenki csodálkozására — nem vonult vissza ez elöl az erős argumentum elöl sem, hanem kijelentette, hogy majd intézkedés fog történni arra nézve, hogy az óvodába való járás itt sem legyen kötelező, hogy az országgyűlés majd ilyen értelmű törényt hozzon az itt még érvényben lévő magyar törvény helyett, mert ezen a téren szomorú tapasztalataik vannak s ők nem ezért harcoltak stb.

A tanácskozás lehetetlenné válik.

Ettől kezdve a tanácskozás lehetetlenné vált. A magyar szülők, akik a legjobb indulat- tal jelentek meg az értekezleten, szomorúan azt sejtették meg, hogy aligha fogják meghallgatni a nagyobb magyar iskolákra vonatkozó fontosabb kéréseiket, hogyha már az első kérdésnél is ilyen szigorúan zárkóznak el a „magyar óvodától”. Elkeseredett közbeiktatások hangzottak el, amelyek eljutottak a folyósókra, a vármegeháza udvarán és megeháza dombján szorongó többi reménykedő busz magyarhoz is; állandó zúgás és zaj keletkezett és látszott, hogy a tárgyalást nem lehet folytatni. Dr. Eperjesnek az a gondolata támadt, hogy egy kisebb bizottságot válasszanak a szülők és az tárgyaljon majd a referenssel. A gondolat kezdetben tetszéssel találkozott és már meg is kezdődött a tagok választása, de közben magyarul (és szlovákul is) fölzugott Kalmár Mariának a bizottságválasztás ellen tiltakozó szava — Huszonöt évi közpályán szerzett tapasztalataimra hivatkozva kijelentem, úgymond — hogy eddig mindent bizottságok útján csináltak s éppen ezért nem csináltak semmit. Nem bizottságot választani, de azért jöttünk össze, hogy addig se hagyjuk a gyermekeket elzúlni, amíg az iskolatörvényt természetesen nem szabályozzák; ne hintsenek el közöttük métegyert és ellenségeskedést, mert itt eddig békében élt egymás mellett magyar, tót és ruténi. Nyissák meg az iskolákat, hogy a gyermekek, úgy mint eddig, tovább tanulhassanak. Ne csináljanak az iskolából politikát. Ismételten kérem, nyissák meg az iskolákat és helyezték vissza a régi tanárokat és tanítókat. Ha a Cseh-szlovák állam alkotmányos uton új iskolatörvényt hoz, mi azt el fogjuk ösmerni. De egyes személyek intrikája miatt nem hagyjuk gyermekeink jövőjét tönkretenni. Egyre feleslen a referens ur; megnyitja-e a magyar iskolákat, vagy nem. Utóbbi esetben nincs miről tárgyalni, nincs értelme semmi bizottságválasztásnak — ez a meggyezésem.

Szavait szlovákul is elmondja, hogy azt közvetlenül és úgy tudja meg, amit tartalmaznak. A beszéd hatása alatt abba maradt a választás, nem figyeltek a szülők többé csak arra, megnyitja-e hát a referens a magyar iskolákat, de amidőn ezt illető megnyugtató helyett azt kellett hallani a referenstől, hogy a magasabb iskolába való járás nem kötelező, akkor a végletekig elégedetlen tömeg magától szétesett, sürri, néma foltokban térve haza a megeházárról, mint egy temetőről.

— Hát akkor miért építettük mi azokat az iskolákat? —
— Miért kellett ide jönni? — kérdezték némelyek.

— De legalább megnyugtattuk a lelkiismeretünket, hogy gyermekeinkért mindent megtettünk — volt a harmadik szava.

A zsidó szülők értekezletén,

amelyet ugyanaznap d. u. tartottak, mintegy 200-300 ember jelent meg. Az elhangzott beszédekből megállapítható, hogy a zsidók nem akarták a magyarság mellett tűntetni, de ők is egyetlen lehetséges megoldásnak tartják, hogy a magyar iskolák ismét megnyuljanak, hogy az előadások magyar nyelven kezdődjenek meg és hogy minden tanuló

azon a nyelven fejezhesse be tanulmányait, amelyen megkezdte.

Adjanak módot a tanároknak és a tanítóknak, hogy az elhanyagolt gyermekek nevelését ismét megkezdhesék, sőt ha a tanárok nem akarnák tanítani, Reisman dr. szerint, még fegyveres erővel is kényszeríteni kell őket, hogy tanítsanak.

Eltekintve ettől a furcsa tanácstól, a zsidó szülők értekezletén pedagógice helyes vélemények hangzottak el. A magyar kulturán nevelkedett zsidóság hivatalosan a magyar iskolák mellett foglalt állást, és az egyes közbeszólások, (pl. hogy zsidó középiskolát akarunk) csak alig beszámítható epizódoknak tűntek fel.

*

A febr. 2-án d. e. és d. u. megtartott szülői értekezletnek, melynek mindkét része eredménytelenül végződött, folytatása következett abban az irányban, hogy néhány megbízott tag felkereste Pešek tanügyi referens urat s kölcsönös nézet kicserélése után fölkereste, vajjon nem lehet-e a tárgyalás fonálát újból fölvenni a tanár és tanító urakkal a magyar nyelvi tanítást illetően. A megjelent tagok ezek voltak: dr. Kerekes István, Medreczy István, Gaar Iván, dr. Szabó József, dr. Gáti József, Szabó János és Blanár Ödön. Ez febr. 4-én történt d. e.

Pešek referens egy új fogadalmi mintát adott át Medreczy István és Szabó Jánosnak, e gyet a tanárok, egyet a tanítók számára. Ez esetenél kitűnt, hogy a tanárok számára 1919 nov. 26-án adott fogadalmi mintát — kivált a szöveg második felében helytelenül s az eredeti cseh szövegnek nem megfelelően fordították — és az csak orosz és magyar nyelven került kézbe. A 7 ember sorak megvitatták. A tanári kar febr. 4-én d. u. 5 órakor értekezletet tartott s megállapodásait jegyzőkönyvbe vette. Ezt a jegyzőkönyvet egy küldöttség: Medreczy István, Gaar Iván, dr. Szabó József, dr. Gáti József és Blanár Ödön személyében febr. 6-án átadta Pešek referens urnak azon kérelemmel, fordítsa le cseh nyelvre és elhatározását írásban közölje a tanárokkal, mely ha szükséges újabb tárgyalásra alapul szolgálhat a tanároknál. Természetes, itt igen fontos és rendkívül lényeges dolgokról van a szó s ily ügyben elhamarkodásnak helye nincs. A tanárok előtt egyébként a szülők óhaja, a gyermekek romlásának megállításá, a fógimm. sorsa, de saját egyéni integritásuk is esik a mérlegbe.

Tanítók gyűlése.

Folyó hó 5-én d. e. 9 órára a tanítókat hivatva össze értekezletre a tanügyi referens a vármegeháza nagyterembe.

Az értekezlet elején üdvözlő táviratot meszesztettek Massaryk köztársasági elnökhöz

A továbbiak során rég elcsépeült és agyonvitázott beiskolázási és pedagógiai kérdések kerültek langyos tárgyalás alá, a környéken található összes népnyelviek egybekeverésével. A tanítók örömmel vegyes csodálkozással ismerték fel a tanítóképzőben hallott ájtatos pedagógiai igék feltámadt köválygő szellemét. Egyedül Karpíncez Emánuel máramarosi tanfelügyelőnek többszöri felszólalásában találták fel a hallgatók az új kor szociális gondolkodását, mikor a tanító és az iskolák nyomorúságos állapotáról mutatott be megviláslésre méltó helyzetképeket. A hosszúra nyújtott értekezlet mindenkit kifárasztott, még a vidéki kartársakat is, akik pedig megjelenésükért — napdíjat kaptak.

— Hamisított új százkoronások. A prágai pénzügyminisztérium bankhivatala közli: A pénzügyminisztérium hivatalosan közli, hogy az utóbbi napokban több hamisított százkoronást fedeztek fel. A hamisított százkoronás főismertető jele, hogy papírja aránylag durva, vastag és hogy nincs vízjele. Nagysága 2 milliméterrel nagyobb, mint a helyes nyomású pénzeké. Meggyezendő, hogy a helyes nyomású pénzek némelyikén szintén nincsen vízjel. Fontos ismertetőjele a hamis pénzeknek, hogy a c betűn nincsen akcentus. (É helyett c van.)

A lábnymok

ügyében Fülöp Árpád urtól a következő sorokat kaptuk:

Lábnymok után, egy tapasztalom, nem tanácsos indulni. Egyszer életben megmettem s kuhin maradtam, mint ama bizonyos ókori színész a kőpénye alá rejtett malacsal. De nemcsak én jártam meg, hanem gy. f. honfitársam is, aki engem „helyi gnyrköc”-nek, „gyermek-ifju”-nak képzél, igaz, hogy az ismeretlenség ködös távolából, melyen át sem nevemet nem láthatja, sem életkoromat nem érzékelheti. Jő is volna nekem pár évvelzeddel fiatalabbnak lenni! Viszont én meg öt képzelmem időöcskének abból a visszavágásból, melynek hangneme olyanforma, mint mikor a magasabb koru az „ifjuncok”-ra kicsinylően tekint alá. Kölcsönösen csalódtunk. De ez semmi! A lényeg az, hogy az én humoros csipkedésem szunyogni sebet sem ejtett a Lábnymok íróján, sokkal erősebb csipés érte az ő részéről Pekár Gyulát, a legelőkelőbb irodalmi társulatok tagját, ki szerinte „jelentéktelen” író. De ő hadd viselje sebé! Miért vizslatott Lábnymok után? O, a „hatlabos nagyság”, ugy sem érdemes arra, hogy tőle „jóravaló plagizátor” lopjon. A plagizátor szónál a derüs hangulatló komolyba kell átcsapnom s arra kell eszmélnem, hogy félreértésed állók szemben. Szílánkom egy betűvel sem gyanusítja plazázással gy. f.-et. Csakis annyit történt, ami majd mindennap megcsik velem. Ha olvasom a Toldit, akkor János vités is előttem áll, ha az Aeneist forgatom, elindolom, hogy az sohasem jöhető volna létre Homeros két éposa nélkül, sem a Csongor és Tünde a Szentiványi álom nélkül. Ezek ugyan olyan égbenyúlón magas példák, hogy a mi törpe értékelnre vonatkoztatásuk szinte egyértelmű az ő profanizálásukkal. De mindegy! Nekik már semmi sem árt. Hogy utat terjék: a hatás, követés, utánzat más rovat alá tartozik, mint a plazizálás. Ha én a gy. f. Lábnymokot olvasom s arról a Pekár széles körben ismert Lábnymokai jutnak eszembe és annak kifejezést is adok, az nekem oly jogom, melyet tölem senki el nem vitathat s a miért nem szükség haragudni, mert nem rejti magában a sértés fulánkját. Lám, én sem haragzom egy cseppet sem azért, hogy engem gy. f. ismeretlenül „gyerkőcnek” minősít, ki a „tollforgatás dedő-tipegését” járom. Eszembe jut a Gyulai Pál és Tompa Mihály esete. Ez utóbbi kemenéri lelkész korában a helynév megfordításából nyert Rém Elek álneven néhány verset közölt, melyekről a szerzőt nem gyantó Gyulai egy nyilatkozott, hogy azok tehetségtelen kezdőnek kísérletei! Ilyesmi megcsik a gyarló világon, azért nem kell az embernek kutba ugrania.

ÚJDONSÁGOK.

— Kinevezések. Papp Antal munkácsi megyéspüspök kinevezte: Krafcsik Viktor keleni h. lelkész Ujkemencére h. lelkészül. — Galamb József ujkemencei h. lelkész Kelenre i. h. lelkészül.

— Eljegyzés. Özv. Nehrebecky Györgyné hugát, Manajlo Annuskát, f. évi február hó 3-án eljegyezte Mílár Ferenc, kapitány.

— A lebélyezett száz- és ezerkoronásokot, melyeket tulajdonosaik eddig be nem váltottak — ha jó bélyeggel vannak ellátva —, az adóhivatalt február hó 11-13-án kivételosen beváltja.

— A nemzeti akarat érvényesítése Magyarországon. A „Virtadot” vezércikkében a választási eredményekkel kapcsolatban a következőket írja: „Ova intjük a liberális lapokat, hogy a választásnak a koncentrációs kormányt és minden megalkuvó gondolatot eltíró eredménye után a koncentrációs kormány életének nyomorú meghosszabbítása, vagy az erre irányuló céltalan kísérlet érdekében sajátmanővereket rendezzenek a tiszta keresztény kormányzat előadására, vagy az egységes keresztény tábor olyatén megosztására, hogy abban egy „radikális” és egy „méréselt” irányzatról lehessen szó. Végvázzanak — hazugságokkal és az egységes keresztény párt felrobbantására célzó hiábavaló alacsony intrikákkal csak a magyar nemzet ellen elkövetett súlyos bűneiket tetéznék és csak fokoznák azt a megtorlási ösztönt, amelyet már régebbi kárthatos működésükkel az egész magyar nemzeti társadalomból sikerült kiváltani.”

A mai drágaság mellett feltűnő olcsón szerezhető be

háztartási, konyhafelszerelési és zománcedény szükségletét

a legfinomabb minőségben **FRIEDER LAJOS** Széchenyi-tér (Kispiac) 15. sz. a., Glausius hentes mellett.

Legelősebb bevasárlási forrás!

Megtekinthető vételkötelezettség nélkül!

— **Zsotkovics elnök sürgönye Prágából.** A direktorium elnöke a tegnap napon a következő táviratot küldte: „A direktorium tagjait a köztársaság elnöke háromszor fogadta audiencián, két konferenciájuk volt a teljes miniszteri tanáccsal és két nagy üléstük a ruszin autonómia ügyében. A tárgyalások még folyamatban vannak.”

— **A hus ára.** Az élelmezésügyi miniszterium a marhahús árát február 6-tól 15 koronában állapította meg. A kormányzóság figyelmezteti a közönséget, hogy a husért a megállapított árnál többet ne fizessen. Az esetleges panaszokat a közönség jelentse be a Zasobováci Uradnál (kormányzósági épület II. em. 89 sz. ajtó). A visszaéléseket a kormányzóság minden rendelkezésre álló eszközzel megfogja akadályozni.

— **A Ker. Szociális párt ma d. u. 5 órakor** a Megyeházán előadást tart. *Mához egy hétre* a főgimnázium tornacsarnokában táncal egybekötött kabaréelőadást rendez. Amennyiben a kabarét követő táncmulatságra a tornacsarnok kicsinek ígérkezik, a Ker. Szociális Pártnak azon része, amely inkább batusynálban akar részt venni, a Kath. Legényegylet rendezésében a Süketnéma intézetben tölti el ugyanakkor az estét.

— **Magyarországi hírek** Most már megállapítható, hogy a magyarországi képviselőválasztások a keresztény pártok teljes győzelmeivel végződtek. Bevégzett tény, hogy csak két párt maradt. A keresztény nemzeti blokk és a kisgazdák pártja. Megválasztották 65 keresztény nemzeti képviselőt 57 kisgazdapártit, 1 pártönkivüli keresztény szociálistát, 4 demokratát és 2 pártönkivülit. Egyhangulag választották meg 12 keresztény nemzeti pártit és 6 kisgazdát. Friedrich István, Budapestben a belvárosban, Vekerdiével szemben 2849 szótöbbséggel nyert mandátumot. A Lipótvárosban Sándor Pált választották meg 120 szótöbbséggel. A pesti gheftóban, ahová a Király-, Szercesen- és e Dob-utca tartoznak Vázsonyi Vilmos kapott mandátumot, amit azonban nem fogadott el. — A hatodik kerületben elfogtak egy kereskedőt, aki demokrata szervezeteket vásárolt negyven koronájával. 300 darabot meg is találtak nála. — Stettner Károly ügynököt, aki a szivar darabját 6 korona 30 fillérért árultotta a hajmáskéri fogllytáborba való internálásra ítélték. — A volt népbiztosok anyagilag is felelőssé teszik az állampénztárból jogosulatlanul felvett összegekért és egyéb okozott károkat. Bizórálag zár alá vették és végrehajtást rendeltek el ezeknek minden értékelhető vagyonára. — A budapesti főállamügyesség, Kun Bélát vádiratában 231 rendbeli gyilkosságban való részvétel, felbujtás, lopás, rablás és 3719 millió összegű 25 és 200 koronás bankjegyek hamisításával vádolja. — A New York Tribune értesülése szerint a békekonferencián komoly tárgyalások folynak a magyar béketervezen leendő változtatásokról, melyek nemcsak Magyarország, hanem egész Európa békéje érdekében szükségesek, miéért is azokat minden valószínűség szerint kergszűlt is fogják vinni. — Lovászy Mártov pártja, mely a keresztény nemzeti egységgel szembe helyezkedve a választásokon csúfos vereséget szenvedett, mert egyetlen mandátumot sem tudott szerezni, elhatározta felszámoltatását. — A budapesti közigazgatás intézői destruktív és „szabadgondolkodó” elemek megfékezésére és ellensúlyozására a kormány a város élére kormánybiztosát küld.

— **A Ker. Népkönya** nov. 1-től január 31-ig az éhező gyermekeknek és aggoknak 11300 ebédet és 2000 reggelit, ugyanannyi uzsonnát és vacsorát osztott ki.

— **Nagyberezna környékiek panasza.** Nagyberezna környékének azon lakosai, akik az Ungon túl laknak, le nem bélyegzett pénzben kérszerűen kapják meg a nagybereznai főszerelő-bírói hivataltól a hadiségedyeket és szó van róla, hogy az ottani tisztviselők is ilyen pénzben fogják kapni fizetésüket. Ez a kisebb baj volna, hógya ugyanezen községektől a nagybereznai postahivatalban és a kereskedelemben is korlátlanul és ilyen értékben fogadnák el a le nem bélyegzett bankjegyeket. Azonban a postán csak a tisztviselőktől fogadják el azokat és azoktól is csak fizetésük erejéig, míg a hadiségedyektől egyáltalán nem. A tisztviselők természetesen nem adhatják minden pénzüket postára, viszont ha a hadiségedy-zettekkel együtt valamit vásárolni akarnak, károsodniok kell, mert a kereskedők már csak fele értékben alul fogadják el az ó pénzüket. Így a baj állandó és állandóan nő. Általunk előterjesztett panaszukra orvólastat várnak.

— **Adomány.** Matyu Tóni és zenekara a ker. népkönyvtárnak 50 K-t adományozott, amely összeget lapunk utján küldötték rendelkezési helyére.

— **Mozi szenzáció** Izz hídfőn és kedden egy gyönyörű szép dráma: „Lassan örökre lsten maimai”.

— **A radvánci ifjuság** f. hó 15-én Morvay Antal rendezésével nagyszabású kabaré-estélyt rendez, táncmulatság, konfetti, serpentin, szépségverseny és világpostával egybekötve. A befolyt jövedelem a helybeli keresztény népkönya javára lesz átadva

— **A csapi ref. ifjusági egyesület** f. évi február 15-én a ref. lelkeslázjávára színielőadással egybekötött táncmulatságot rendez. Színe kerül: A gyimesi vadvirág. Kezdeté este 7 órakor.

— **Az új naptár** már sajtó alatt van és pár nap múlva piacra kerül. Hirdetéseket még mindig elfogadhat Rác Pál, a naptár szerkesztője.

— **A közönség figyelmébe.** Szives tudomást adom, hogy szülészületi működésemet megkezdtem. Szegénysorsukat díjtalanul kezelek. Lakasom Tekei-utca 2. szám alatt van. Tisztelettel *Vaskovics Ferencé*.

Sportélet köréből.

Az UAC. f. évi február hó 1-én tartotta évi beszámoló közgyűlését. A főtökári és főpénztárost jelentés felolvasása és elfogadása után az új tisztviselői kar és választmány megválasztására került a sor. A választás eredménye: díszelnők: dr. Táhy Endre; elnök: Antal Miklós; ügyvezető alelnök: Jamnitzky Nándor; alelnökök: Tomesányi Béla, Ilijasz Gyula; főtökár: Fekesházy József; tükár: Révay Pál, Hubay Kálmán; főpénztáros: Fejér Lipót; pénztárosok: Jáger Béla, Orosz Lajos, Harajda János; főellenőr: Schulmann Adolf; ellenőr: Markó Bertalan; háznyg: Györke István, Orthó Dániel; főszerktáros: Szvoboda Ferenc; főjegyző: Molnár Sándor; jegyzők: Molnár István, Mondik Gyula, Danes Árpád; ügyészek: dr. Eperjessy József, dr. Groszmann Emil, dr. Zombory Dező; orvosok: dr. Pap Agoston, dr. Bloch Henrik, dr. Szóke Andor, dr. Kerekes Isván; mérnökök: Füllep Kálmán, Árvay József, Czibur Sándor, Székely Gy. Levente. Választmány: dr. Griczmann Gyula, dr. Fábry Gyula, Boross Zsigmond, Baum János, Doros János, Farkas Erzsébet, Gaár Ödön, Gőnczy János, Ignéczy István, Hrifcsák Gyula, Karcub Géza, Korláth Árpád, Mocsary Géza, Mocsary Gyula, Melega Sándor, Molnár Gyula, Napholtz Jenő, Németh Andor, Pap Ilonka, Paulitzky János, Pirmaga János, Romanez Mihály, Szabó Géza, Szenterkeszthy László, Sájghi István, Virányi Erzsébet. — Felkéretnek a megválasztott tisztviselők és választmányi tagok, ha esetleg tisztségüket betölteni nem tudnák, ugy a lemondó levelet Klein Ignác ízetében f. hó 8-ig adják be. F. hó 8-án délelőtől fel 11 órakor a választmány ülést tart, tekintettel a fontos tárgysorozatra, kérjük a választmányt, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg.

KÖZGAZDASÁG.

Ragados száj- és körömfájás.

Ez a betegség nemcsak közvetlen érintkezés (a közös istálló, a közös legelő és a közös itatók) útján, de közvetett uton is (gazdasági szerelvények, az ember ruházata, költözködő gazdasági cseldek, az állatvásárterek, marhahajtó utak, marhakereskedők stb.) terjed.

Azon idő, amely alatt a betegség fertőző anyaga egészséges állapotba jutva, itt a betegséget okozza, egy naptól egész nyolc napig terjed, vagyis a betegség a fertőzéstől számítva legkésőbb nyolc nap alatt tör ki.

A ragados száj- és körömfájásban beteg szarvasmarhák a betegség kitérőesekor elveszik étvágyukat, illetve a takarmányhoz kelletlenül nyulnak. Magas, 40–41° fokos lázat kapnak, amely láb azonban a hólyagok képződése és felfakadása után csakhamar esik. A betegek szájukat vagy erősen befogják, ughogy a nagy mennyiségű nyál a szájszögletekből kicsorog, vagy alsó állkapcsukat fel és alá mozgatva, a kiömülő nyálal csasesogva habbá verik A száj belseje (a nyálkahártya) forró, sima vagy pedig már helyenkint piros foltokkal tarkozott. Pár óra múlva már a nyelvhátón, a foghíjaz részen, a felső ajk belső oldalán, kívül pedig a szuinyakon, borsó-kis dió nagyságú, szürkés-féhér vagy sárgás színű, savóval telt hólyagok keletkeznek, melyek magukotl csakhamar felfakadnak és a helyükön visszamaradó sekély sebek állapotot az evésben akadályozzák

A beteg állatoknak körülbelül a felénél hasonló hólyagok keletkeznek a körmök (csülkök) között, a melyek felfakadása után az állatok erősen sántítanak, nehezen és csak nagy elővigyázattal lépnek. Teheneknél elég sokszor a tőgy is a szokott betegedni, amikor a csecsebimbókban az azok tövében is hólyagok kelet-

keznek és maga az egész tőgy is kissé megduzzad, bőre kipirosodik.

Ha a ragados száj- és körömfájás jóindulatú és ilyen szokott lenni az esetek 90%-ában, akkor a hólyagok után visszamaradó sekély sebek gyorsan 4–6 nap alatt gyógyulnak, a sántítás hamarosan megszűnik és a betegek egy-két esztől eltekintve jól esznek és így csak alig romlanak el.

Rosszindulatúnak mondják a száj- és körömfájást, ha a felsorolt tünetek nagy arányokban mutatóznak. A lázas állapot több napig tart, amely idő alatt az állatok semmit sem esznek és enne. követeztében erősen leromlanak, lesóványodnak. A hólyagok helyén mély és nehezen gyógyuló sebek maradnak vissza és az állapotot a lábak súlyos megbetegedése és aggasztóbbá teszi. Az ilyen rosszindulatú ragados száj- és körömfájásban nem csak a szopós állatok pusztulnak el bélhurutban, de még felnőt marha is elpusztul a szív izomzatának megbetegedése folytán, amit az állat szervezetében keringő nagy mennyiségű mérgező anyag okoz

Ha a betegség jóindulatú, akkor a betegségtől még mentes állatok mestereséges megbetegítése azért ajánlatos, mert ezzel először azt érik el, hogy a betegség gyorsabban folyik le a közönségen, tehát a zárlat előbb szűnik meg, másodsor pedig ez a főcél, elérik azt, hogy az állatok még enyhébben betegessen meg.

A kényszeroltás eszközlése igen egyszerű s csak abban áll, hogy a szájfájós marha szájból a nyálát egy durván szótt ruhadarabbal felitadjuk és ezzel a ruhával az egészséges állat száját bedörzsöljük. E műveletnél az a fontos, hogy a nyálal a legenyhébben beteg állatok szájból vegyünk miután a szopós állatok (borjúk, bárányok, malacok) a járvány alatt csaknem mind el szoktak hullani, — ajánlatos, hogy azokat koruk szerint — vagy elválasztjuk, vagy levágjuk és husra értékesítjük.

Fontos kérdés még a ragados száj- és körömfájással a tel felhasználása. A mikor az állat lázas, akkor a tej mérgező de ha láztalan, dacára annak, hogy az még betegnek látszik, a tej megsemmisítése nem indokolt és azt az újabb kormányrendeletk sem rendelik A fentebbi meghatározás szerinti bete tej gyermekeknek, de különösen a csecsemőknek halálos kimeneteli gyomor- és bélhurutot okoz, felnőtnek pedig szintén súlyos bélhurutot és igen sok esetben valóságos száj- és körömfájást

K. L.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

O. P. Az itteni ruthén-vezető ismeretéhez c. beküldött cikkem nem közöthetjük, mert az olvasók olyanokra gondolhatnának, akikre Ön egyáltalán nem gondol. Pedig a cikk érdekes dolgokat tartalmaz. Nekünk különösen teszik a T. és a W. Luftinspektorok történetje, akik közül az egyikről azt írja Ön, hogy Galiciában nem tudott számot adni a hatóságának bizonyos modern kettős könyvtel szisztemáról és bizonyos 100,000 koronáról, — a másiktól pedig, hogy midőn az osztrák, majd a galicai kormány és állatörzpont megbízottja volt, ugyancsak a fenti kettős könyvteli szisztema miatt elfogatási parancsok jelentek meg ellene, és a hatóság oltalmába is vette, most pedig ugy W. mint T. ur” egészen tisztességes bizalmi állástöltenek be itt.

Matyóci és vajkői olvasók. Szívesen teljesítjük a kívánságukat és lapunkban gazdasági cikkek és népies leírások is fognak megjelenni. A lapot ugy is nagyobb terjedelemben szeretnők kiadni.

Szerkesztő: GAAR ÖDÖN.

Köszönetnyilvánítás.

Ugy a magam, mint édes jó gyermekét vesztett leányom, öz. Thoma Gáborné és az ősszes rokonnok nevében forrón érzett hálamat s igaz köszönetemet fejezem ki minden jóbarútnak, megihített ismerősöknek, kik ádott emlékü inokom, Thoma Annus temetésén megjelentek, részvétöket kifejezték.

Ungvár, 1920 február 6-án

Özv. Speck Józsefné.

Az ungvári főerdőhivatal

egy fordított keres,

aki a magyar, cseli, vagy szlovák nyelvet írásban tökéletesen bírja.

Díjazási feltételek a jelentkezésnél fognak megállapíttatni.

Egy orvosi könyvtár és egy vadászbanda eladó
Dombalja-u. 26. sz. a.

Kávésok és vendéglősök részére a CUKOR átvehető Szántó Testvéreknel.